

KULTŪRA

MENAS ✧ LITERATŪRA ✧ MOKSLAS

Dievo tamsos gilybė

Kai imi skaityti Šv. Kryžiaus Jono „Kopimą į Karmelio kalną“ ir „Tamsiąją naktį“, džiugių akimirkų nebūna daug, nes po šio tokio nušvitimo vėl panyri į tamsą ir neviltį dėl savo žmogiškojo netobulumo ir paikumo. Tiesą pasakius, o ko gi norėti, juk Šv. Kryžiaus Jonas – ne koks šiuolaikinių gyvenimo tiesų virtusių neblogu verslu, mokytojas, o XVI a. vienuolis karmelitas, teologas, savito stiliaus rašytojas bei poetas, mistikas ir mistagogas.

Galima būtų teigti, kad šiuolaikiniam žmogui Šv. Kryžiaus Jono mokymas nereikalingas ir nenaudingas, nes yra „nesuprantamas“. Juk daugelis dabar net Platono idėjų nebesupranta.

Tačiau... nesuprantame ar nenorime suprasti?.. Gal netgi – tingime?.. Dvasios tinginystė arba, anot Šventojo Rašto, „dvasios aptukimas“ – būdinga mūsų laikmečio liga. Mes nevarginame savo proto „nesuprantamais dalykais“, remdamiesi argumentu, kad tai nėra naudinga ir įgyvendinama, o kita vertus, ir nuobodu.

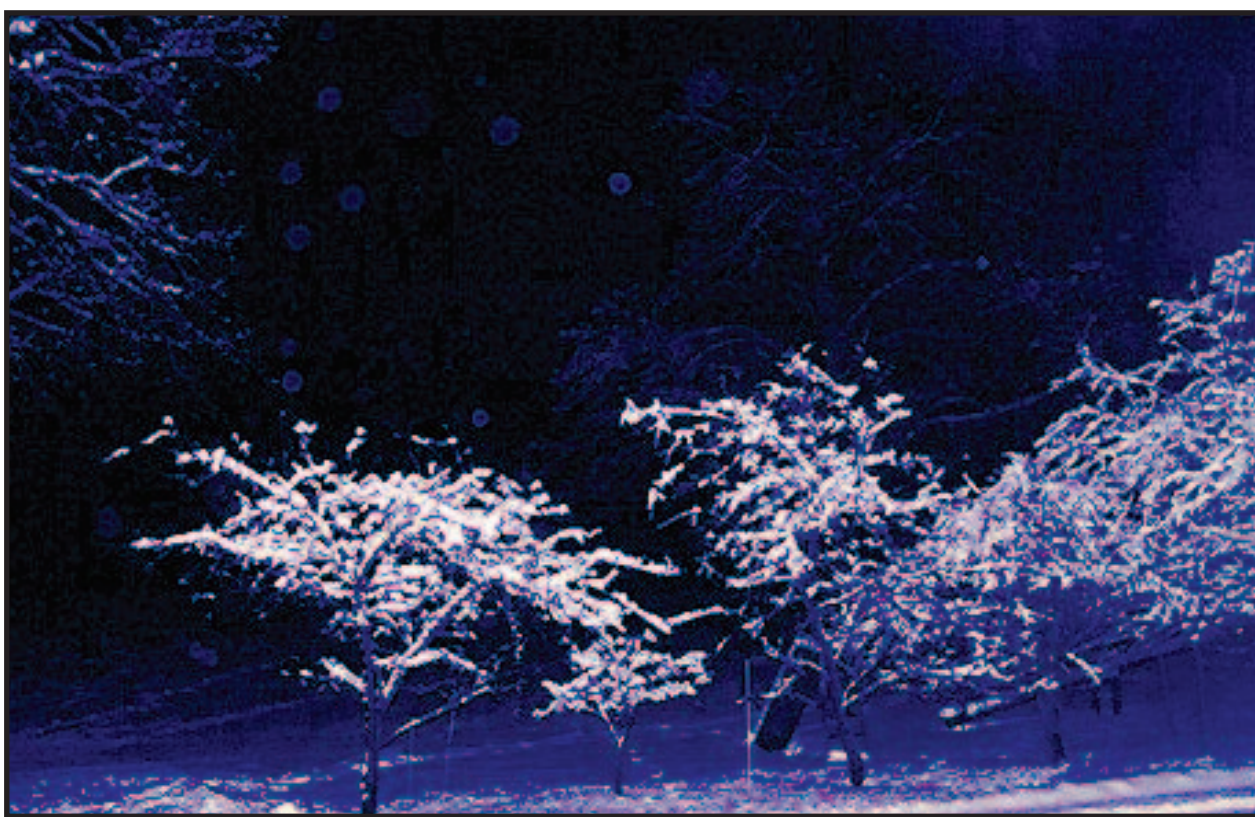
Bet gal veikiau mes esame nuobodūs?.. Argi ne mums tinka Šventojo Rašto eilutės, kad esame triukšmingas varis ir garsiai skambantys cimbolai?.. Mūsų vaizduotė – skurdi, o idėjos – pasigailėtinos. Mes net dangų įsivaizduojame kaip giminių susibūrimą prie bendro stalo, o angelus – kaip vaikelius su sparniukais ir arfomis, nors toks įsivaizdavimas ne tik klaidingas, bet ir kvailas. Maža to – kai kurie netgi pragarą regi kaip linksną vietą, kurioje galės pramogauti su prašmatnia kompanija!..

Iš kur toks mūsų protų ribotumas, dvasios skurdybė, toks persisotinimas, toks širdžių aptukimas ir kvailumas?.. Toks šablonų ir klišių, viso to, kas standartiška ir įprasta, pomėgis?.. Baimė mąstyti?..

Jeigu jau sugebame dangų ir pragarą įprausti į sau įprastas, standartines erdves (ne ne tik dangų bei pragarą, bet ir angelus, šventuosius, patį Viešpatį ir metafiziką), tai gali reikšti tik tai, kad esame beviltiškai suklaidinti to, ką Šv. Kryžiaus Jonas vadina „apetitais“ – pagundų, plepalų, tuštybės, tinginystės, grožėjimosi savimi, teisumo jausmo, apsirijimo ir kt. Mums baidi ir siaubinga šventojo aprašoma Tamsioji naktis, nes ji apmarina ne tik sielos potroškius ir pojūčius, ne tik išjungia protą ir intelektą, bet palieka žmogaus sielą tokioje gilioje Dievo tamsoje, kad nuo jos kaip nuo akinamos šviesos ji netenka žado.

Bet toji tamsos gilybė tiesiog būtina, kad žmogaus dvasia nors kiek priartėtų prie Dievo. Todėl „Kopimas į Karmelio kalną“ prasmingas ir šiems pragmatiškiems laikams, supančiotiems ne tiek pragmatizmo kaip sąvokos ar veikimo būdo, o veikiau kaip siauro ir plokščio gyvenimo būdo, gyvenimo filosofijos suvokimo.

Renata Šerelytė

Sodas naktį.

naturephoto.lt

***

*Dieną praeinu pro save,
net nepažvelgdama –
dieną nepažįstu savęs –
dieną sau esu svetima.*

*Dieną už rankos vedžioju savo šešėlį –
traukia jis mane, tai pirmyn, tai atgal,
pro visas senienų krautuves,
kuriose parduoda medalius, žvaigždes
ir būgnus lietui prišaukti –*

Dieną mano šešėlis ieško manęs –

*Vidudienį mudu abu
pavargę susėdam po platanu pilku,
ir šešėliui užsnūdus, mąstau:
kada aš esu?
dieną ar naktį?
Ir nežinau ar išvis aš esu –*

Liūnė Sutema

Šio šeštadienio Kultūros turinys

1-as psl. Renata Šerelytė. Dievo tamsos gilybė • **2-as psl. Leonas Peleckis-Kaktavičius.** Rašytojo užrašai. Apie Vytautą Joną Šliūpą • **3-as psl. Astrida Petraitytė.** Kai asmeninis likimas tampa istoriniu • **4-as psl. Algis Vaškevičius.** 2017 metų Lietuvių rašytojų draugijos premija – prof. Daliai Kuizinienei • **5-as psl. Metų knygos rinkimai.** Poezijos knygos. Tomas Venclova. Eumenidžių giraitė • **6-as psl. Aurelija Gritėnienė.** Amerika didžiajame „Lietuvių kalbos žodyne“: kokia tai šalis ir ko ten vyksta? • **7-as psl. Ieva Marija Mendeikaitė.** Lietuvoje – melomanų renesansas • **8-as psl. Skaitytojos laiškas.** Atsakymas skaitytojui

Kitame numeryje: Senoji Kauno rotušės bokšto vėjarodė • Reformacijos metai Lietuvoje

Rašytojo užrašai

Rugpjūčio pabaigoje Lietuvą pasiekė liūdna žinia: užatlantėje mirė jauniausias žymiojo aušrininko dr. Jono Šliūpo sūnus Vytautas. Prasidėjus Atgimimui ir Nepriklausomybės metais jis daug kartų lankėsi Lietuvoje, čia turėjo daug draugų ir bendrų reikalų. Artimai bendravo su Šiauliuose gyvenančiu rašytoju ir žurnalistu Leonu Peleckiu-Kaktavičiumi. Ypač įsimintina jų kelionė Amerikos keliais 1989 metų vasarą: kartu aplankyti žymiausi kultūros ir meno žmonės.

Ta liūdna proga rašytojas siūlo „Draugo“ skaitytojams pluoštą savo užrašų, kurie neabejotinai bus įdomūs visiems.

Vytautas Jonas Šliūpas viešnagės Šiauliuose metu

Leonas Peleckis-Kaktavičius

KAI ŽINO, KAD ESI ŠLIŪPO SŪNUS, KITAIP Į TAVE ŽIŪRI

Lietuvoje gerai žinomas visuomenės veikėjo, publicisto, vieno iš „Aušros“ žurnalo įkūrėju (1883), daugybės lietuviškų laikraščių ir žurnalų redaktoriaus, laisvamanių etinės kultūros draugijos (įkurta 1924) organizatoriaus ir svarbiausio veikėjo, pirmosios lietuvių literatūros istorijos „Lietuviškieji raštai ir raštininkai“ autoriaus dr. J. Šliūpo vardas. Gimęs 1861 m. Rakandžiuose (Šiaulių r.), J. Šliūpas nugyveno turtingą įvykių ir gražių darbų gyvenimą. Todėl suprantamas buvo susidomėjimas, sužinojus, jog po Lietuvą keliauja jauniausias dr. J. Šliūpo sūnus Vytautas, gyvenantis JAV.

Kalbėjomės Inžinierių namuose, kur į susitikimą su V. Šliūpu atėjo daug šiauliečių inteligentų.

Ar tai pirmoji kelionė į Šiaulius?

Ne. Pirmąkart čia lankiausi lygiai prieš pusę amžiaus, būdamas šešiametis. Tada atvykau iš Palangos miestelio, tėvas buvo jo burmistras. Kaip šiandien prisimenu „Titnago“ spaustuvėje atspausdintą mano pirmąją vizitinę kortelę.

O Lietuvoje jau esu buvęs, tiesa, labai trumpai, 1972 ir 1974 metais.

Koks pagrindinis šios kelionės tikslas?

Jis dvigubas. Pirma, „Tėviškės“ draugijos esu pakviestas dėl mano įkurto tėvo archyvo. Rūpi dr. J. Šliūpo idėjų stimuliavimo, muziejaus reikalai. Noriu pradėti abiejų pusių kooperaciją. Na ir, žinoma, iš arti susipažinti su Lietuva.

Minėjote, jog įsteigėte dr. J. Šliūpo archyvą.

Taip, praeitą rudenį. Amerikos lietuviai labai jautriai reagavo į tą mano pasiūlymą. Jau turiu apie 40 paaukotų knygų, per 500 straipsnių, per 50 fotografijų.

Vykdamt mano valią, po mirties archyvas bus perkeltas į Lietuvą.

Kokį prisimenat savo tėvą?

Apie tėvą reikėtų kalbėti keletą dienų... Anksčiau dr. J. Šliūpas pradėjo galvoti, kaip Lietuvą pastatyti ant stipresnių kojų. Taip atsirado hektografuota „Aušra“, pirmasis mūsų spaudos atgimimo viersys. O iš viso parašyta ir išversta per 80 knygų, suorganizuota daugybė draugijų. Kai kurios dar ir dabar gyvuoja. O kiek leista laikraščių! Bene derlingiausi jo gyvenimo metai prabėgo Amerikoje. Ten gyvenę lietuviai buvo didelėje lenkų bažnyčios įtakoje. Dr. J. Šliūpas kovojo už lietuviškumą. Todėl jį ir laiko bažnyčios priešu. Tačiau ne dr. J. Šliūpas pradėjo tą kovą, o lenkai kunigai, nenorėdami prarasti lietuvių. Kai mirė tėvas, man buvo 14. Gerai prisimenu, kokio stipraus fizinio sudėjimo jis buvo. Amerikos lenkai daug kartų norėjo jį pagauti ir su tvarkyti. Jį net vadino „lev litevski“. Moterys vaikus lenkiškai gąsdindavo: tyliau, vaikai, nes Šliūpas ateis.

O šiaip aš jį prisimenu visada labai malonų, švelnų, net lupti nesu gavęs, nors daug kartų reikėjo. Dargi priešingai – tėvas nuo mamos diržo yra išgelbėjęs.

Ar pasirenkant gyvenimo kelią ir būdą turėjo įtakos tėvo asmenybė ir jo gyvenimas?

O, labai didelį! Kai žmonės žino, jog esi Šliūpo sūnus, visai kitaip į tave žiūri. Ir pats stengiesi siekti aukštesnio, neapvilti. Jo asmenybė, pasirodo, žavi nepriklausomai nuo to, ar žmogus pritarė kažkada tai veiklai, ar ne. Tuo įsitikinau, keliaudamas po platųjį pasaulį. Labai didelės įtakos lietuvybei turėjo dr. J. Šliūpas.

Norėtusi daugiau sužinoti apie jus.

Tai tipiško Amerikos inžinieriaus gyvenimas. Buvau vienas iš pirmųjų lietuvių, baigusių Amerikoje inžinerijos mokslą. Atlyginimas po studijų buvo nedidelis, todėl nutariau užsidirbti pinigų užsienyje. Dirbau Liberijoje. Per porą metų išvažinėjau visas tos šalies džiungles, patikrinau 29 upes, darbas buvo produktyvus, jo dėka gimė hidroelektrinė. Persikėliau į Boliviją, dar vėliau – į Bangladešą. Planavau viso krašto drenažą nuo potvynių. Pustrečių metų mano teritorija buvo Himalajų kalnų papėdėje. Paskui dirbau Tailande... Bene įdomiausia prisiminti Saudo Arabiją. Mūsų kompanija vykdė statybos darbus dykumoje. Per 3 metus pastatėme miestą, kuriame apsigyveno 70 000 gyventojų. Bendravau ir su karališkąja šeima.

Jau metai, kai pensininkas. Užsiimu tik lietuviškąja veikla.

Pensija? Betgi jums tik penkiasdešimt šešeri.

Amerikoje galima išeiti į pensiją anksčiau nei 65-erių. Tuomet gauni nedidelę pensiją ir nemokamą medicininį aprūpinimą.

Gyvenate didmiestyje?

Ne. Vos išėjęs į pensiją, išsikėliau iš cemento ir plieno džiunglių. Dabar gyvenu mažame miestuke netoli San Francisco – kalnuose. Kad nereikėtų kvėpuoti smogu, pasistačiau namą ant skaidriausio Amerikoje, o gal ir pasaulyje ežero. Jis įsiterpęs tarp kalnų, ir, jei į jį įmesti lėkštę, ją ir šimto metrų gylyje pamatysi.

Ar jūsų sūnus moka lietuviškai?

Taip, žinoma. Iki šešerių metų jis kalbėjo vien lietuviškai. Šiokių tokių problemų buvo nuo 12 iki 20 metų. Po to atsibudo, susiprato, kad nėra negarbė kalbėti lietuviškai. Neseniai vedė lietuvaite iš Austra-

lijos. Ar tęs dr. J. Šliūpo tradicijas – nežinau. Jo žmona – San Francisco lietuvių draugijos valdyboje. Diplomą sūnus dar neturi, tačiau dirba kaip chemijos inžinierius.

Dar norėtusi grįžti prie dr. J. Šliūpo asmenybės. Susitikime Šiauliuose teisininkė Gražbylė Venclauskaitė, kurios šeima artimai pažinojo Šliūpus, pažymėjo, jog dr. J. Šliūpas visur buvo aktyvus. Pavyzdžiui, vokiečiams areštuojuojant žydus, drauge su Stanislava Venclauskiene gelbėjo juos.

Taip, aš žinojau šitą faktą. Tačiau mane sujau-dino, kad žmonės prisimena, gerbia, pripažįsta. Tėvas buvo tokia asmenybė, kad bet kokią idėją galėjo įgyvendinti. Svarbiausia jo gyvenime buvo, žinoma, tėvynė Lietuva ir žmogiškumas.

Ar patenkina toks dėmesys dr. J. Šliūpai, koks jis yra šiuo metu Lietuvoje, taip pat jo atminimo įamžinimas?

Dėmesys kur kas didesnis nei prieš 10 metų. Be to, J. Šliūpas dabar geriau suprantamas. Anksčiau buvo vertinama tik laisvamanybė, o juk jis buvo ir vienas lietuviškosios dvasios atgimimo ugdytojų.

1988 m. rugsėjis

II

inkėdamas geriausios kloties kaupiant dr. J. Šliūpo archyvą, nelabai tikėjau, kad V. Šliūpas įvykdys savo pažadą ir pratęs dialogą laiškais. Juk šis žmogus dabar ganėtinau užimtas. Tuo labiau nudžiugino laiškas iš Californijos.

Vytautas rašo: „Nuo ryto septintos iki pat vidurnakčio laukėm, kalbėjom, lėkėm, nes daug ką norėjom pamatyti. Deja, nors ir labai skubėjome, bet dar daug ko norėto nepamėtėme – teko atidėti sekančiam kartui.“

Vienas iš labiau jaudinančių mūsų pergyvenimų buvo dalyvavimas išpūdingame ir širdingame minėjime ir mano tėvo pagerbime – jo paminklo (stogastulpio) atidaryme, kurį suruošė patys gyventojai tėvo gimtuosiuose Rakandžiuose. Širdį drebinantis išpūdis buvo, kai direktoriaus Romualdo Budrio buvome nuvesti į Vilniaus Katedros rūsius, kur padėjome kojas ant mūsų Karaliaus Mindaugo statytos Katedros grindų bei pamatėme tą vietą, kur kada-

Nukelta į 3 psl.

Šiaulių universiteto Garbės narys Vytautas Jonas Šliūpas

Atkelta iš 2 psl.

se buvo laikomas Vytauto karstas. Kitas man nepamirštamas išpūdis, kada pirmą kartą įkopiau į Šatrijos kalną. Buvome Rasų kapinėse bei lankėme savo giminių ir prosenelių palikus Šiupelių, Varnių, Palangos, Tirkšlių ir Kauno kapinėse. Žinoma, man lankymasis gimtojoje Palangoje, matyti tuos namus, kur praleidau pirmuosius savo gyvenimo 13 metų, išvysti namelį, kuriame gimiau, vėl įkopti į Birutės ir Naglio kalnus ir turėti progos pakalbėti mokiniams toje mokykloje, kur pradėjau mokytis, buvo ypač malonūs.

Bet didžiausią išpūdį mums Lietuvoje sudarė – ir dažnai negalėjome sulaikyti ašarų – kada mūsų tautiečiai viešai giedojo Lietuvos Himną ir nešiojo Lietuvos trispalves vėliavas, kada visur jautėsi pakilusi tautinė nuotaika ir viltys dabartinių bei ateities gyvenimo pagerėjimų – pralaisvėjimų.

Jūsų gatvėse daugelis automobilių atrodo panašiai kaip Čikagos „Marquette Parke“ – su Lietuvos ženklais, skydeliais, Vyčiais ant langų, su „LT“ ženklais arba net ir vėliavėlėmis.

Žmonės tiek didmiesčiuose, tiek ir mažuose miesteliuose gan gražiai apsirengę ir mažai kuo skiriasi madingumu nuo Vakarų. Žinoma, galėjom pastebėti ir prasčiau apsirengusių, ypač kaimiečių. Na, o rusus tai pastebėdavom iš karto, ne vien tik dėl rūbų paprastumo, bet ir dėl to, kad daugelis senukų veteranų vaikšto gatvėmis apsikabinę medaliais, kas mums, Vakaruose gyvenantiems, labai keistai atrodo.

Žavėjomės, kad Lietuvos miestai puošiami, gerinami, gražinami. Pavyzdžiui, Kaune Laisvės alėja paversta vien tik pėsčiųjų gatve (taip, kaip ir pas mus daromos „Malls“). Panašiai mačiau padaryta Palangoje ir Šiauliuose.

Šiauliuose prieš kelis mėnesius pakeitė keturių gatvių vardus iš rusiškų į lietuviškus; viena iš jų buvo sugrąžinta ankstyvajam savininkui – vėl buvo pavadinta dr. J. Šliūpo vardu. Ačiū šiauliškiams.

Liūdna, kad melioracija arba melioratoriai išdraskė vieniemių ir miškus. Iš vienos pusės, laukų nusausinimas buvo kraštui geras dalykas, bet viskas buvo daroma be atsižvelgimo į vadinamąjį „Human Factor“. Melioratoriai nugriovė viensėdžius ir mažesnius kaimus. Dabar ūkininkai jaučiasi, kad jie yra tik tarnautojai, o ne žemės savininkai. Kada Gorbačiovas bandys sugrąžinti žemę žemdirbiams, nedaug kas norės grįžti prie žemės darbo. Mieste gyvenimas malonesnis. Mažesni miškiukai ir pavieniai medžiai buvo sunaikinti, tai vietomis laukai atrodo gan pliki. Tai negerai ne tik iš estetinio taško, bet ir nebėra javams apsaugos nuo vėjų. Manau, kad „perestroika“ bus pilnai įgyvendinta Lietuvoje, nebeturėsime mažų, viensėdžių, bet tik didesnius ūkius, panašiai kaip Amerikoje.

Sutinkame, kad iš ekologiško taško Lietuvoje reikia susirūpinti. Žinoma, tas ekologiškas susirūpinimas jau yra didelis Lietuvoje, ir žmonių balsai jau garsiai girdimi. Kas blogiausia, kad pramonė yra smarkiai užteršusi upelius ir didžiąsias upes.

Na, žinoma, didžiausią baimę ne tik lietuviams, bet ir latviams, gudams, lenkams, švedams ir kitiems kelia Ignalinos atominės energijos stotis Lietuvoje. Šiuo metu statybos darbai prie trečiojo ir ketvirtojo reaktoriaus laikinai yra sustabdyti, bet kiek ilgai? O kaip bus su pirmaisiais dviem reaktoriais? Jie juk gali tokių pat nuostolių kraštui ir žmonėms pridaryti kaip Černobylyje.

Lietuvoje bandomi restauruoti seni paminklai. Aplankėme Klaipėdoje išlikusį paminklą 1923 m. sukilimui paminėti. Jis gerai užlaikytas. Kaune, rodos, Panemunėje, aplankėme dr. J. Basanavičiaus užsilikusį paminklą. Prie jo padėta gėlyčių. Bet paminklas galėtų gauti šiek tiek daugiau priežiūros. Vienas jaunuolis Kaune man pasigyrė, kad aukojęs 10 rublių Vytauto Didžiojo paminklo atstatymui Aukštojoje Panemunėje, na, žinoma, ir iš manęs išprašė 10 rublių aukos tam pačiam tikslui. Gaila, bet Rasų kapinės Vilniuje galėtų būti geriau prižiūrimos. Ši vieta, kur suguldyti mūsų tautos veikėjai, neskaitant jų pažiūrų, yra tiesiog „kriminaliniai“ apleista.

Vienas iš svarbesnių mano važiavimo į Lietuvą tikslų buvo įsitikinti, kaip žiūrima į mano tėvą aušrininką dr. J. Šliūpą. Po karo ilgą laiką jis buvo traktuojamas kaip *persona non grata*. Tik 1977 m. pasirodė apie jį pirmoji knyga, ir ta pati gan vienašališka, ir daug svarbių faktų išbraukta. Džiugu tačiau, kad ji pasirodė. Sako, ir už tokią „išcenzūruotą“ knygą jos rašytojai susilaukė daug kritikos.

Dabar gi padėtis yra jau kitokia. Visur dr. J. Šliūpu susidomėjimas didelis ir rašyti apie jį jau nebetrukdoma.

Vilniuje, susitikimo metu, kalbėjau dr. J. Šliūpo klausimais su Universiteto rektoriumi prof. Jonu Kubiliumi. Universitetas pasiūlė, ir aš sutikau, kad dr. J. Šliūpo vardu būtų atidarytas Fondas, į kurį būtų kaupiama medžiaga ir dokumentai apie jį. Pavasarį greičiausiai vyksiu vėl į Lietuvą – Palangoje turėtų būti muziejaus atidarymas – ir ta pačia proga galėtume oficialiai atidaryti dr. J. Šliūpo fondą Vilniaus universitete.”

Tęsinys kitame numeryje

Žurnalistė Živilė Kropaitė kalbina Vytautą Landsbergį.

A. Petraitytės nuotr.

Kai asmeninis likimas tampa istoriniu

Astrida Petraitytė

Sukaktys, jubiliejai nėra tuščias reikalas – tai proga ir paraginimas pro kasdienos, atsitiktinybės apnašas įžvelgti žmogaus, jo veiklos esmę, vertę gyvenime, ypatingu atveju – ir Istorijoje... Pastarasis matmuo prof. Vytautui Landsbergiui ištis galioja – iš Istorijos (ir jos vadovėlių) jo nebeišbrauks net amžinieji niurnėtojai.

Spalio 18 dieną sukankantis Atkuriamojo Seimo pirmininko – faktinio pirmojo atkurtos Nepriklausomos Lietuvos vadovo – 85-metis svarbus ne tiek jam pačiam, kiek mums, visuomenei: ar sugebėsime, neįbesdami nosies į savo galbūt ne visai sklandžiai susiklosčiusią karjerą, nepakankamą gerovę, netgi – į skaudžias mūsų dienų piktžaides, ištarti sau: tai nenuneigia, neatsaukia Sąjūdžio euforinio pakilumo, Kovo 11-osios didybės, Sausio 13 tragiškosios heroikos, garbingo Lietuvos tapsmo Vakarų šalimi... Ne, Landsbergis tikrai nebuvo vienišasis karys šiame mūsų už Lietuvos nepriklausomybę lauke: pasitraukusi net iš sąlyginio komforto zonos (jau užsimiršus stalininėms represijoms), susitelkė Tauta, savo lyderį tvirtu pečiu parėmė artimieji bendražygiai... Bet lyderis istorinio virsmo momentu buvo būtinas.

Turbūt ir Vilniuje, ir visoje Lietuvoje įvyks ne vienas proginis renginys – susitikimas su prof. Vytautu Landsbergiu, bus prisiminimų, sveikinimų. Vienas toks – be ypatingos pompastikos, svečią kalbinant LRT žurnalistei Živilei Kropaitėi – nutiko spalio 16 d. Nacionalinėje Martyno Mažvydo bibliotekoje. Tik kiek ilgiau nei valandą trukęs renginys (mat jubiliatui dabar, regis, bus lemta atlaikyti jų maratoną), esminių akcentų, skatinančių apmąstyti ir istoriją, ir šiandieną, nepritrūko.

Nebuvo pamirštos ir mūsų kovų už Nepriklausomybę peripetijos – net ir buitiškai spalvingos: štai tarsi ramų 1991-ųjų sausio

12-osios vakarą Aukščiausiosios Tarybos (tuomet dar taip besivadinusios) pirmininkas *galiausiai* nutarė parvykti namo išsi-maudyti, bet taip ir nespėjo – telefonu atskriejo žinia apie Vilniaus gatvėse pasirodžiusius tankus... Ne, renginio svečias nedabino savęs didvyrio laurais: prisimintos bendros tautiečių pastangos, masinis pasiryžimas ginti savos valstybės parlamentą... Nepamirštas užsienio lietuvių – kurių staiga radosi labai daug, – sutelktumas, protestuojant, rašant peticijas, bakinant savas vyriausybes pripažinti Lietuvos valstybę.... Vis dėlto pagrindinė pokalbio gija, regis, susipynė iš žodžių: Sąžinė, Tiesa... Ir savus bendrapiliečius mūsų patriarchas (regis, jau galimas taip vadinti) ragino prisiminti Kanto nužymėtąsias pagrindines gyvenimo vertybes: mėlynas dangus virš tavęs ir moralinės priedermės (sąžinė) tavyje...

Žurnalistė nepamiršo priminti gan gausios svečio kūrybos – ir „solidžias“, istorines aplinkybes fiksuojančias, reflektuojančias knygas, ir „nerimtus niekus“ (kaip pats autorius įvardija), štai net *feisbuke* vis brėžtelimi ironiški posmeliai... Solidų Landsbergio leidinių kraitį – jų parašytas, parengtas, sudarytas per 130 – papildė ir naujausia, renginio dalyviams dovanų pateikta knygelė „Spalių žiupsneliai draugams“, tai 2017-aisiais pasirodžiusios publikacijos, interviu (suprantama, ir čia rasime tiesų, net tiesmuką Landsbergio žodį, aštrų problemos preparavimą, štai veno tekstuko įvardijimas: „Be Astravo ar be Lietuvos“...)

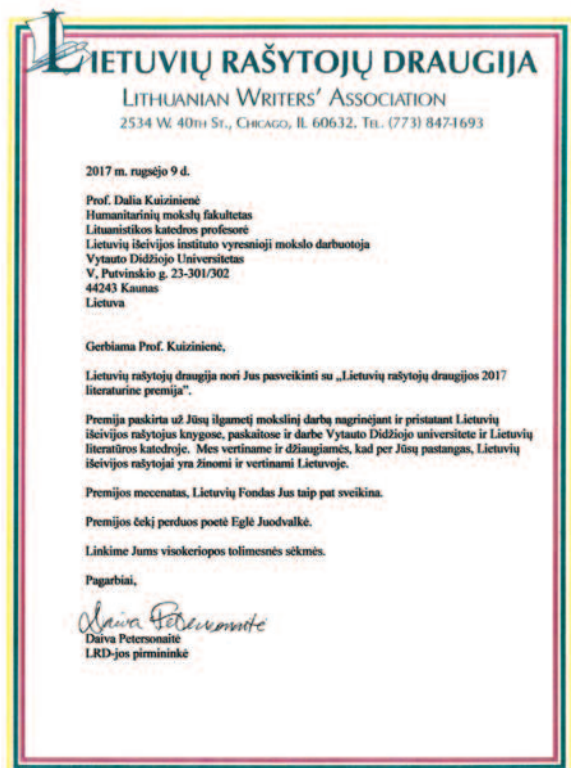
Beje, šis renginys tarsi pratęsė prieš kelėtą dienų Nacionalinėje bibliotekoje įvykusią reikšmingą ceremoniją – čia atidarytam Valstybingumo centrui Vytautas Landsbergis dovanojo savo asmeninę biblioteką (jos dalį, papildymo dar sulauksime). Prieš renginį buvo proga (ja pasinaudojau) užsukti į šį naujai įkurtą bibliotekos padalinį, peržvelgti vardines – Vytauto Landsbergio – knygų lentynas, taip pat susipažinti su lemtingo istorinio laikotarpio nuotraukų ekspozicija. □

Vytauto Landsbergio dovana Nacionalinės bibliotekos Valstybingumo centrui

2017 metų Lietuvių rašytojų draugijos premija – **profesorei Daliai Kuizinienei**

Premijos skyrimo raštas.

A. Vaškevičiaus nuotr.

D. Kuiziniene prie jos darbo vietą puošiančių dailininkės M. B. Stankūnienės darbų

Algis Vaškevičius

Šių metų Lietuvių rašytojų draugijos Čikagoje literatūrinė premija įteikta Vytauto Didžiojo universiteto (VDU) profesorei, Lietuvių išeivijos instituto vyresniajai mokslo darbuotojai Daliai Kuizinienei. Premija jai skirta už ilgametį mokslinį darbą nagrinėjant ir pristatant lietuvių išeivijos rašytojus knygose, paskaitose ir darbe VDU universitete ir Lietuvių literatūros katedroje. Neseniai šią premiją, kurios mecenatas yra Lietuvių Fondas, iš Čikagos profesorei atvežė ir įteikė draugijos narė poetė Eglė Juodvalkė. Su D. Kuiziniene susitikome VDU daugiafunkciame centre, Humanitarinių mokslų fakultete, kur ji dėsto studentams jau beveik trisdešimt metų.

Miela Dalia, kreipiuosi į Jus vardu, nes esame neblogai pažįstami, beveik vienu metu studijavome lietuvių filologiją Vilniaus universitete, mums dėstė tie patys dėstytojai. Prisiminkite, kodėl pasirinkote šias studijas ir gyvenimą paskyrėte literatūros mokslui bei lietuvių išeivijos kūėjams?

Esu kaunietė, čia gimiau, tebegyvenu su šeima Aleksote, name, kurį statė mano seneliai. Mokyklą lankiau iš pradžių Žaliakalnyje, dabar tai „Saulės“ gimnazija, kur buvo sustiprintas matematikos ir fizikos mokymas. Būtent čia besimokydama susižavėjau lietuvių literatūra, nes nuostabi lietuvių kalbos ir literatūros mokytoja Bronė Čebelienė mane užkrėtė meile lituanistikai ir jau tada supratau, kad noriu būti šios srities mokytoja. Nuo devintosios klasės perėjau mokytis į tuometę 5-ąją (dabar V. Kudirkos progimnaziją), kur buvo sustiprintas lituanistikos mokymas, ten mokiausi ir lotynų kalbos. Norėjau studijuoti Vilniaus universitete ir būtent sostinėje, nors VU turėjo Kaune humanitarinį fakultetą, tačiau tuo metu ten vyko tik vėlyvos vakarinės paskaitos. Vilniaus universitete sutikau puikius dėstytojus – Viktoriją Daujotytę, Marcelijų Martinaitį, Eleną Bukelienę, Donatą Sauką ir kitus, kurie atvėrė įvairių lietuvių literatūros pasaulį, skatino skaityti, ieškoti, tyrinėti, domėtis. Nepaisant sovietmečio suvaržymų, daugelio privalomų politizuotų kursų, filologijos dalykus dėstė dėstytojai gebėję išspręsti iš ideologinių suvaržymų. Studijų me-

tai – studentiško gyvenimo įvairovė, nuolatinės diskusijos su bendramoksliais paliko neišdildomus įspūdžius, ir tai vertinu kaip likimo dovaną.

Tuo metu baigus studijas dar būdavo paskyrimai į vieną ar kitą darbo vietą. Ar tebenorėjote dirbti mokykloje, ar buvo kitų minčių?

Aš anksti sukūriau šeimą, devyniolikos metų ištekejau, dvidešimties susilaukiau dukters, tad po studijų pati galėjau rinktis būsimą darbovietę. Iš pradžių patekau į mokyklą, kur reikėjo laikinai pavaduoti kitą mokytoją. Ten man, jaunai, tik universiteto suolą palikusiai specialistei teko didelis krūvis, vos keleriais metais vyresni moksleiviai, nesijaučiau turinti pakankamai daug pedagoginės patirties, o pamokų skaičius buvo itin didelis. Prof. V. Daujotytė dar studijų metais skatino moksliniam darbui, to norėjau, tad matyt neatsitiktinai ji patarė man eiti dirbti į Maironio lietuvių literatūros muziejų. Čia išdarbinau mokslinę bendradarbę, būtent čia kiek vėliau atradau ir išeivijos literatūrą, šiame muziejuje praleidau 14 metų nuo 1985 metų pradžios iki 1999-ųjų rudens. Dar dirbdama čia pradėjau dėstyti vieną kitą literatūros dalyką VU Kauno Humanitariniame fakultete, o vėliau ir atkurta Vytauto Didžiojo universitete.

Kaip užsimezgė Jūsų ryšiai su išeivijos autoriais, kokie atradimai Jūsų laukė šiame muziejuje?

Muziejuje pradėjau dirbti dar sovietmečiu, o jo fonduose jau buvo sukaupta nemažai išeivijos literatūros, archyvinės medžiagos, kuri pateko čia drauge su Lietuvoje gyvenusių rašytojų archyvais. Norėjosi tuos fondus kiek įmanoma papildyti ir praturtinti. Pavyko surasti kai kurių Lietuvių rašytojų draugijos išeivijoje adresus, o su tuomete „Tėviškės“ draugija susitarti, kad per juos galima būtų siųsti knygas, spaudą ir archyvus, nes tiesiogiai tokios siuntos mūsų nepasiekdavo. Taip ir pradėjau rašyti į užjūrius laiškus, prašydama knygų, laiškų, spaudinių, rankraščių. Nemažai adresų vėliau gavau ir per Lietuvių rašytojų draugiją. Parašiau Jurgiui Jankui, Alei Rūtai, Kaziui Bradūnui, Birutei Pukelevičiūtei ir daugeliui kitų autorių. Vieni jų iš karto geranoriškai atsiliepė, kiti abejojo, ar verta siųsti archyvus į sovietinę Lietuvą. Tuo metu ir santarietis bei „Akiračių“ redaktorius Liūtas Mockūnas buvo savotiškas knygnešys – jis atvažiuodamas į Lietuvą atveždavo ir rankraščių, ir laiškų, ir nuotraukų ar kitų vertingų archyvinių dokumentų. Kiek vėliau muziejuje įsikūrė Išeivijos literatūros skyrius, kuris nuolat pildėsi naujais eksponatais.

Laikai pamažu keitėsi, atėjo Sąjūdis, atsivėrė sie-

nos ir padėtis iš esmės pasikeitė. Tada jau gaudavome daug medžiagos, ji buvo siunčiama be tarpininkų, patys rašytojai ėmė pas mus važiuoti, pradėjome rengti muziejuje susitikimus, poeto Kazio Bradūno vadintus „rašytojų recitaliais“. Atvažiavo ir Jurgis Jankus, ir Birutė Pukelevičiūtė, taip pat Jurgis Blekaitis, Henrikas Nagys, Algirdas Landsbergis, o koks buvo B. Brazdžionio pirmasis sugrįžimas po daugelio metų, kai jį pasitiko visa Lietuva – tai nepamirštamos akimirkos. Ypatingas bendravimas užsimezgė su rašytoju J. Jankumi ir galiu pasakyti, kad bendravimas su juo man buvo tarsi dar vienas, bet jau gyvenimo universitetas, padėjęs daug ką suprasti ir įvertinti. Lietuviškojo teatro, poezijos subtilių pasaulių atvėrė susitikimai Jurgiu Blekaičiu. Iki šiol pame- nu pasivaikščiojimus po A. Landsbergio vaikystės Kauną, prisimenu ir daug kitų jaudinančių akimirkų.

Darbą Maironio literatūros muziejuje Jūs derinate ir su darbu atkurta Vytauto Didžiojo universitete, kur taip pat studijavote doktorantūroje. Turbūt tada atsirado galimybė išvažiuoti į Jungtines Amerikos Valstijas ir ten pabendrauti su rašytojais?

Mano tyrinėjimų objektu tapo lietuvių literatūra, jos tendencijos ankstyvuoju egzilio laikotarpiu, kai lietuviai gyveno Vakarų Europoje.

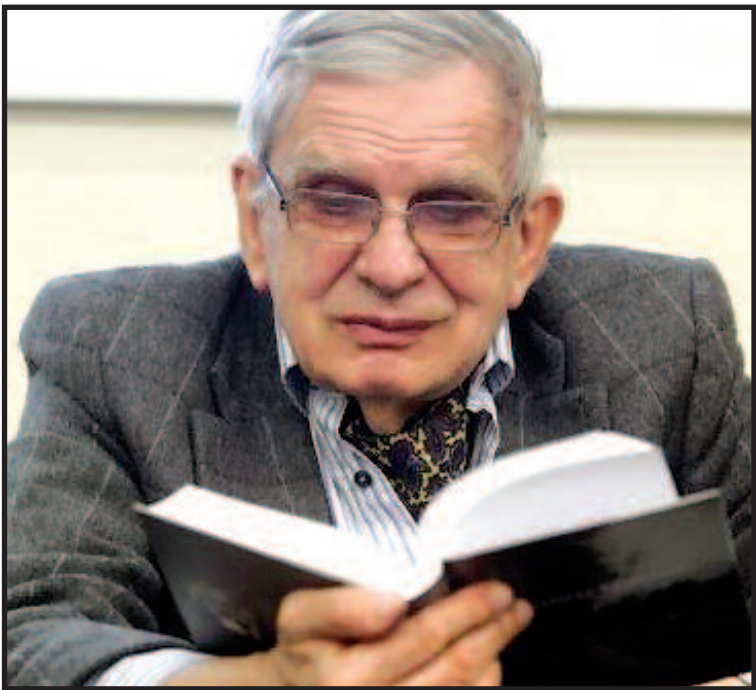
Nukelta į 8 psl.

S. Petersonienė draugijai vadovavo ilgiausiai – nuo 1998-ųjų iki pat savo mirties praėjusių metų lapkritį

METŲ KNYGŲ RINKIMAI POEZIJOS KNYGOS

Poetas, vertėjas Tomas Venclova

TOMAS VENCLOVA EUMENIDŽIŲ GIRAITĖ

Tomo Venclovos knygoje „Eumenidžių giraitė“ spausdinami nauji poeto eilėraščiai ir poezijos vertimai, pradedant anglų poetu metafiziku Johnu Donne’u, baigiant XX a. lenkų Nobelio premijos laureate Wisława Szymborska. Griežtos formos T. Venclovos eilėraščiuose, kurie giliai nueina į pasaulio mitologijos, literatūros siužetus, aiškiai jaučiamas istorijos pulsas, šiandienio pasaulio grėsmės ir neatšaukiamas konkretaus žmogaus mirtingumas. (D. Mitaitė)

Eumenidžių giraitė

Palytėk raukšlėtą dedešvos žiedą,
Palypėk šlaitu, atsigręžk į šiaurę.
Uždarytos kavinės. Ratai nerieda
Miesto grindiniu. Knarkia benamiai šunes.
Po akacija – švirkštas. Keliolika metų
Nebuvai šioj žemėj. Vynuogės, laurai,
O daugiausia – kiekiai. Nulašink medų
Nekalbiom seserim ant kalvos viršūnės.

Molio plutą traiško birželio svoris.
Tvankuma. Svetimais vyzdžiais pasiklojęs,
Tu junti, kaip virš marių virpčioja oras,
Kaip keli spinduliai, nei dorėnų kolonos,
Skaldo erdvę, parėmę trupančią dieną.
Pro kraigus migloj neatspėsi tvirtovės.
Pasitik savo lemtį. Nes čia ne Atėnai,
Juo labiau ne Tebai. Čionai – Kolonas.

Ankštas priemiestis ilsis, po saule nutilęs.
Pakitėjo dievai, paseno Anankė.
Tarp dagių duobėje – negrabus peristilis
Ar, sakyčiau, tiktai peristilio idėja.
Čia bėgikas dusdamas priima baigtį.
Viešpats lošia likimais, o mes apankam

Ir suvokiam – kaltės nepajėgsi
paneigti,
Kai įkaista dangus, o kūnas ledėja.

Kantrus Eumenidžių šaltinis išdžiūvo.
Valdovės su panieka stebi nedarną.
Jų mosto pritildyti, staigiai nuščiūva
Kiparisai, orbitose stingsta planetos,
Leipsta drobė, nuo juosvo stiebo nukarus,
Tik žuvinis vanagas krusteli sparną
Ir beviltiškai puola, tarytum Ikaras,
Į jūrą, praeivių nepastebėtas.

Paskubėk, tu ir šiaip gerokai vėluoji.
Kaip kartojo išminčiai, geriau negimti,
O jei gimti – trumpam. Cementas apkloja
Šventą skardį. Tavęs nelydi Tesėjas,

Tik skruzdė milimetras po milimetro
Laviruoja tarp aižų ir ardo rimtį.
Ar ištinka žaibas, ar nuneša vėtra,
Ar praryja žemė? Tai žino Teisėjas –

Gal net Jis nežino? Kvartalas miega,
Lyg į kaitrią paklodę nugrimzdęs į smogą,
Aitrų mėtų svaigulį, sausmetį, nieką.
Parudavę alyvmedžio lapai svyla.
Po šlaitu juoduoja graikiškos raidės
Ant kavinės langų ir sandėlio stogo,
Ir ūmai nutrūkęs alsavimo aidas
Tik pagilina tankią vasaros tylą.

Atokvėpis užtruko neilgai,
Tačiau po tiekos negandų mums rodės,
Kad jis jau niekad nesibaigs. Draugai
Dalijos rimais ir puotavo soduos,

Mokykloj sklandė išminties dvasia,
Baltom arkadom plaukė fleitos tonai,
Kasryt klegėjo mugės aikštėse
Ir prieskonius gabeno galeonai.

Mus džiugino mozaikų dažai
Ir gundė saulėje nunokęs vaisius,
Bet išjuokti bepročiai pranašai
Kelintą kartą pasirodė teisūs.

Nuo plieno kirčių virpa kambarys,
Juoduoja dangūs ir nerimsta marios.
Užpūsk žvakes ir uždaryk duris.
Anapus jų – Kaligula ir maras.

Beatifikacijos procesas

Apie jos paskutinį gyvenimo tarpsnį stinga žinių.
Daug liudytojų žuvo, kiti, gal svarbiausi,
mirė netrukus po karo. Be to, konspiracija.
Taip, žiemos velodromas. Šiukšlių kontaineriuos
pavyko išgabenti keturis vaikus (iš viso
jų buvo du šimtai). Bendrabuty, kurį
ji kadaise buvo įsteigus, rasdavo guolį ir maisto
pabėgę belaisviai. Maža spaustuvėlė gamino
suklastotus popierius, teigusius, jog pateikėjas
priklauso deramai rasei. Beje, prižiūrėtojai
leisdavo retkarčiais teikti paguodą
pasmerktiesiems myriop (tradicinis gestas,

neatšauktas tik toje srityje, nes gauleiteris buvo
iš katalikų šeimos). Kaip sako šaltiniai,
ji kameroj sykį prakalbino jauną
mergaite, o toji atšovė: „Ką jūs čia plepat?
Jokio dievo nėra. Nes jeigu jis būtų,
išvestų mane iš kalėjimo.“ Ji ir pati
suprato, jog Dievas
ilsis bombos kraterį, guli duobėj su kulka smilkiny,
pūva po kerpėmis tundroj.
Todėl ji nusimetė abitą. Pasirūpino, kad kalinė
prisidengtų galvą, sijoną ir kurpes.
Pati atsisėdo ant čiužinio, nugrėžė veidą nuo durų.
Kalėjimo sargas, atėjęs po valandėlės,
palydėjo baugščiai žingsniuojantį juodą
siluetą lig vartų. Dokumentų netikrino niekas.

Mes radom išgelbėtą moterį kiek per vėlai.
Ji gyveno daug metų. Glaudės bute netoli geležinkelio.
Po langu kas dieną žvangėjo platformos,
dūmai skverbėsi į bronchus. Vėlavo lietingas rytas.
Ji skubėjo į darbą šaligatviu
tarp supurvintų lapų. Valanda ligi miesto,
mašinėlė kontoroj, kuri pradžioje
užtikrino algą, tačiau bankrutavo per krizę.
Daug tų kontorų. Kaskart, kai baigiasi mėnuo,
apstulbina sąskaitų sumos. Iširo šeima –
tiksliau, tai nebuvo šeima. Augtininė greitai paliko namus
ir nerašė laiškų. Keptuvėj čirškėjo trynys. Kas vakaras veidrody
ryškėjo gausėjančios raukšlės, glebios krūtys, iššokusios
violetinės venos. Vienatvė ir kūno irimas.
Beje, alkoholis irgi padarė savo.
Kaip anksčiau, ji mechaniškai dažėsi lūpas.
Naktimis kai kada sapnavo kalėjimą, dieną
stengėsi neprisiminti, paskui visai neprisiminė
dėl Alzheimerio (tiesą sakant, tai buvo išganymas).
Kas nors tikriausiai paklaus: ar vertėjo už josios lemtį,
vieną iš daugelio tūkstančių, tarsi skatikas
ar pašto ženklas neįskaitomu piešiniu,
sumokėti šitokią kainą?

Mes nežinom, kaip žuvo vienuolė. Galbūt
dujų kameroj, gal nuo fenolo injekcijos.
Suminėti jos nuodėmes lengva. Jaunystė tarytum Marijos
Magdalenos. Vaikai, nesuradę gyvenimo kelio.
Nedogmatiškos eilės. Jai dažnokai prailgdavo mišios,
taip pat ji be perstojo rūkė Gitanes,
kas nepridera abitui. Viena tik aišku:
ji neklausė savęs, ar vertėjo mokėti tą kainą.
Kaip neklausia Tas, kurį ji trumpam pavadavo.

Tomas Venclova. *Eumenidžių giraitė*. – Vilnius, Versus aureus, 2016

Amerika didžiajame „Lietuvių kalbos žodyne“: kokia tai šalis ir ko ten vykstame?

AURELIJA GRITĖNIENĖ

Dvidešimties tomų akademiniame „Lietuvių kalbos žodyne“ (toliau – LKŽe) – didžiausiame lietuvių kalbotyros veikale, turinčiame daugiausia autorių, redaktorių ir skaitytojų – galime rasti daugybę įvairialypės informacijos. Žodynas – tai ne tik atskirų žodžių, žodžių junginių, sakinių, įvairių kalbos duomenų saugykla. Viktorijos Daujotytės žodžiu – tai viena iš pačių geriausių ir būtiniausių tautos dvasios turtų saugos formų.¹ Žodynas buvo rašytas rekordiskai ilgą laiką (100 metų). Iki šių dienų dar nepamirštas žodyno redaktoriaus Juozo Balčikonio šūkis *Žodyno autorius turi būti visa tauta*.² Ypačingą žodyno tekstą kūrė kolektyvinis autorius, tad tokį išskirtinį mūsų visų bendrą kūrinių, kuriame su kiekvienu antraštiniu žodžiu perduodama tautos dvasinė ir praktinė patirtis, vertybės, nuostatos, kasdieniai rūpesčiai ir džiaugsmas, galime panaudoti kaip „kultūros istorijos ir lietuviško pasaulėvaizdžio šaltinį“³. Eidami per visus 20 LKŽe tomų – žvelgdami į juos nuo I-o iki XX-o tomo vertikalčiai ir skaitydami visą žodyno tekstą horizontalčiai – pamatysime, kad jame yra apie 400 iliustracinių sakinių, kuriuose minima Amerika. Taigi pasižiūrėkime, koks šios šalies vaizdinys (t. y. žmogaus sąmonėje susidėliojęs tam tikras apibendrintas mentalinis vaizdas) susidėlioja didžiuliame akademiniame žodyno tekste, kokie šio vaizdinio bruožai žodyno antraštinių žodžių iliustracijose iškyla kaip svarbiausi, koks lietuvių emocinis ir praktinis santykis yra susiklostęs su šia šaliimi. Kadangi XX-as žodyno tomas pasirodė 2002 m., tai būtina pabrėžti, kad čia matysime Amerikos vaizdinį, susiklosčiusį lietuvių kolektyvinėje pasaulėjautoje iki XXI a. Čia pasinaudosime tik dalimi surinktos medžiagos, pačiais tipiškesniais pavyzdžiais (daugiau nei 200 sakinių), kurie leis atskleisti apibendrintą Amerikos vaizdinį lietuvių pasaulėvaizdyje.

Pati šalis gyvojoje kalboje informantų vadinama įvairiai. **Amerikas:** *Ans jau pats susdrėskė (dreskiant parašę) gromatą ir nuleido Amerikan Valkininkai* (ž. sudrėksti)⁴. **Man Amerike plaukus nugadino** (nuplikino) Vilkaviškis (ž. nugadinti). **Nū par Budrius pasėdynė** (pokylis) – **sūnus iš Ameriko parsiklausė** Paringys (ž. pasėdynė). **A dar nepasiekot Ameriko?** Vainutas (ž. pasiekti). **Amerikė:** **Sūnus iš Amerikės nei nemirkteria** (visai neatsiliepia, neduoda apie save žinios) Léipalingis (ž. mirkterti). **Dievery vieną buvo ir paišvažiav[oj] Amerikėn** Druskininkai (ž. paišvažiuoti). **Merikas:** **Kai nupaveikslavo** (nufotografavo), **tai ir išsiuntė į Meriką** (Ameriką) Geistarai (ž. nupaveiksluoti). **Iš Meriko** (Amerikos) **grįžau prieš pat senąjį karą** Vilkaviškis (ž. senas). **Merika:** **Merika** (Amerika) **paima į saują ir suspaudžia visus** Geistarras (ž. sauja). **Su Merika** (Amerika) **vis skersai į skersai** (nesutaria) Žalióji (ž. skersas).

Žodyne rasiame keletą sakinių apie šalies geografinę padėtį, suskirstymą į Šiaurės, Pietų ir pan.: *Amerika yra antrapus žemės* J. Jablonskis (ž.

K. Tumkevičiaus režisuoto spektaklio „Amerika pirtyje“ Rūtos dramos būrelis aktoriams

antrapus). *Kuomet yra giedra, Amerika regis plikomis akimis iš Azijos* J. Balvočius-Gerutis (ž. plikas). *Dvylekinė* (pietinė) *Amerika* Šatės (ž. dvylekinis). *Atogrąžinės Pietinės Amerikos girios* A. Vireliūnas (ž. atogrąžinis). *Kolibriai gyvena Centrinėje ir Pietų Amerikoje* raštai (ž. kolibris). *Brazilija – didžia viešpatystė pietinioje Amerikoje* L. Ivinskis (ž. pietinis). *Naudingų augmenų Pietinėje Amerikoje yra podaugiai* raštai (ž. podaugiai).

Iš iliustracijų sužinome ir kas atrado Ameriką: *Kolumbas, ieškodamas kelio Indijon per Atlantą, atrado Ameriką* raštai (ž. atrasti). *Kolumbas, nukeliavęs Amerikon, rado šunis jau seniai priėjaukintus* J. Balvočius-Gerutis (ž. nukeliauti). *Amerika, ketvirta pasaulė, kurią Krištupas Kolumbas, garšingas irtojas (jūrininkas), atrado* L. Ivinskis (ž. irtojas). *Amerikos radimas buvo didelis sūkis (lūžis) žmonijos istorijoje* raštai (ž. sūkis).

Užsimenama apie šalies gamtą. Atrinktos iliustracijose kalbama apie įvairius gamtos objektus (ežerus, یدubas, sąsiaurius ir kt.): *Didysis Žiemų Amerikos dubuo* (įduba) *stovi tarp Kordiljerų kalnų* A. Vireliūnas (ž. dubuo). *Amerikos pergniaužoj* (sąsmaukoj) *Panamoje yra geltonojo drugio sloga radusies „Lietuviška Ceitunga“* (ž. pergniauža). *Tai vienintelis visoje Amerikoje toks vidurmišcio ež[er]as* „Lietuvių enciklopedija“ (ž. vidurmišctis).

Daugelyje iliustracijų minimi įvairūs Amerikos augalai: *Iš Amerikos pirmiausiai į Europą parvežė tabaką, roputes, nasturtus, saulėgrąžas* L. Ivinskis (ž. saulėgrąža). *[tabakas] Amerikoje iš pratų (nuo senų laikų) augęs „Keleivis“* (ž. pratkai). *Šiaurės Amerikos rytinės dalies durpynuose taip pat auga mažas vabzdžiaėdis augalas – musėkautas* J. Dagys (ž. musėkautas). *Dobilai iš Amerikos veislių beveik visuomet turi primišusių piktažolių „Vilniaus žinios“* (ž. primišti). *Pocūgių žinoma 18 rūšių, kurios paplitusios vakarinėje Š. Amerikos dalyje ir Rytų Azijoje* raštai (ž. pocūgė).

Nemažai sakinių apie Amerikoje gyvenančius įvairius gyvūnus: *Amerikos vilkai, gyvatės įkasti, ėda tokio augalo šaknis – gyvatšaknis „Keleivis“* (ž.

gyvatšaknys). *Lama – tai Amerikos kuprius, bet, palyginus su Aprikos ir Azijos kupriu, yra tik nykštukė* J. Balvočius-Gerutis (ž. lama). *Iš Šiaurės į Pietų Ameriką atkeliauja daug nagučių. Tie nagučiai – tai kiaulės aukštom kojom* T. Ivanauskas (ž. naguotis). *Pietų Amerikos miškuose veisiasi lėčiausias Žemėje žvėris – tinginys* raštai (ž. tinginys).

Minimi įvairūs tos šalies paukščiai: *Amerikos milžingandris* „Lietuviškoji enciklopedija“ (ž. milžingandris). *Karvapakščio tėvynė yra Šiaurinė Amerika* J. Balvočius-Gerutis (ž. karvapakštis). *Amerikos tetirvinas turi pagurklyje du plunksnų kuškį* J. Balvočius-Gerutis (ž. kuškis). *Daugumas Pietų Amerikos papūgų turi ilgą, kylio pavidalo uodegą, tai teikia joms savotišką išvaizdą ir davė pamato pavadinti visą šeimą kyliuodegiais* T. Ivanauskas (ž. kyliuodegiai). *Ūgliapjovių (Phytotomidae) šeima gyvena Pietų Amerikoje* T. Ivanauskas (ž. ūgliapjovis).

Keletas sakinių iš raštų apie vietinius gyventojus: *Amerikos pirminiai gyventojai ir dabar vadinami indėnais* raštai (ž. pirminis). *Šiaurės Amerikos indėnų gimininiai junginiai* raštai (ž. gimininis). *Raudonieji, arba raudonodžiai, gyvena Amerikos žemyne* raštai (ž. raudonodis). *Pietų Amerikos indėnų strėliniai nuodai* raštai (ž. strėlinis).

Iliustracijose kalbama ir apie valstybės kalbą: *Amerikoje šneka anglų kalba* Gargždai (ž. anglai). *Atkeliavusieji į Ameriką lietuviai, kurie nemo, nei angliškos kalbos, nei turi pinigų, gana vaiposi ir gailinasi „Aušra“* (ž. vaipyti).

Atrinktuose sakiniuose randame šalies istorinių ir politinių faktų (minima aukso karštinė, Pentagonas, vykę karai ir pan.): *Amerikoje užėjo aukso [ieškojimo] karštinė* raštai (ž. karštinė). *Amerikos spaudoje praslysdavo žinučių apie pagyvėjimą Pentagono rūmuose* spauda (ž. praslysti). *Naujosios, civilizuotosios Amerikos istoriją pradeda vienas iš tų didžiųjų, tikrai išsivaduojamųjų, tikrai revoliucinių karų* raštai (ž. naujas). *Amerikoje vadaus politika dešinėje* raštai (ž. dešinėti).

Ne vienas sakinytis apie Amerikos kolonijas: *Atsirado naujasėdijų* (kolonijų) *Amerikoje* J. Jablonskis (ž. naujasėdija). *Ost Indijos ir Kinijos rinkos, Amerikos kolonizavimas, mainai su kolonijomis, mainų priemonių ir iš viso prekių padaugėjimas suteikė prekybai, laivininkystei, pramonei anksčiau dar nematytą postūmį* raštai (ž. kolonizavimas).

Minima, kad tai tolima, už marių esanti šalis, tad ne kiekvienas ryžtasi ten nuvykti: *Kad ne marios, tai ir Amerikon nueitai!* Ródūnia (ž. marios). *Ot buvaunas* (daug ko matęs, prityręs) vyras, *net Amerikoje buvęs* Bagótoji (ž. buvaunas). *Jis jau didelis buvolas* (daug kur buvęs, keliavęs) – *buvo ir Amerikoje* Karklynai (ž. buvolas).

Iš žodyno iliustracijų sužinome, kad Amerikoje gyvenimas visai kitoks nei XIX ar XX a. Lietuvoje. Svajonių šalyje klesti verslas, daug dangoraizių, įvairių koncernų, daugiau asmeninės laisvės, atsiskaitoma čekiais, laikraščiai leidžiami milijoniniais tiražais ir pan.: *Atėjo naujas čia žmogus į buvusį Amerikos biznierių lizdą* raštai (ž. biznierių). *Lietuvos „veikėjai“ pasirodė esą tokie pat rykliai* (gobsuoliai), *kaip ir Amerikos biznierių* A. Venclova (ž. ryklis). *Amerikoje daugybė dangorėžių* (dangoraizių) raštai (ž. dangorėžis). *Morgano plieno koncernas Amerikoje* „Dabartinės lietuvių kalbos žodynas“ (1954) (ž. koncernas). *Išmoka tenai* (Amerikoje) *popieriukais* (čekiais) Rimša (ž. popieris). *O juk Anglijoje ir Amerikoje yra laikraščių su 2 milijonų tiražu* S. Dabušis (ž. tiražas). *Amerikofje* beapsikemeriojo (susiuko) išbėgęs iš jupų [kunigas] Vazniai (ž. apsikemerioti).

Iliustracijose pateikiama daugybė prabangaus gyvenimo Amerikoje pavyzdžių: *Tankiai galima laikraščiuose skaityti apie Amerikos piningų karalių gyvenimo gingtumą* (gražumą, puikumą) *ir brangumą* Rytų Prūsijos ir Klaipėdos krašto raštai (ž. bingumas). *Amerikoje gražūs ponai, auksu lenciūguoti* (grandinėlėmis apsikabinę) Sasnava (ž. lekciūguotas). *Amerikoje daug yra tokių, kurie turi susipylę šimtus ir tūkstančius milijonų* raštai (ž. supilti). *Amerikos gražios mergos, visos žemčiūguotos* Jūžintai (ž. žemčiūguotas). *Amerikoje gražios ponios auksu apžieduotos* Sasnava (ž. apžieduoti).

Užsimenama apie amerikiečių gyvenimo būdą. Žodyne randame ne vieną sakinį apie Amerikoje nutukusius mūsų tautiečius: *Buvo kaip šakalys, o iš Amerikos grįžo nusiedęs kaip meitėlis* Kupiškis (ž. nuėsti). *Jis parėjo iš Amerikos nušertas kaip bulius* Geistarai (ž. nušerti). *Par pilvą* (toks buvo didelis) *savo kojų nemačiau, kai buvau Amerikofje* Šatės (ž. per). *Gurgždas, spindas vyras, o dar tuklus parejo iš Amerikos* Šatės (ž. tuklus). *Tos motriškos išipenėjusios kaip varškės* (saldaus pieno sūriai) *būs, ka parvažiuos iš tos Amerikos* Endriejavas (ž. varškė).

Iš iliustracijų sužinome, kad Amerikoje klesti narkomanija, lošimai, stipri konkurencija ir pan.: *Ameriko-*

Atkelta iš 6 psl.

je aistra viens kitą pralenkinėti išvystyta nepaprastai stipriai raštai (ž. pralenkinėti). *Amerikoje paplitusi narkomanija* spauda (ž. narkomanija). *Ponas Kriukai, o proferansiuką bandote Amerikoje?* P. Cvirka (ž. proferansas).

Tad žodyno skaitytojams siūloma nepamiršti, kad *Skanesnė duona Lietuvos biralienė, ne ką balta kvietienė Amerikos Gegužinė* (ž. kvietienis).

Tačiau lietuviams Amerika tolima, bet ne svetima šalis. Nuo seniausių laikų į Ameriką žmonės bėgo visokių nelaimių, negandų, vargo vejami: *Priežastys keliavimo į Ameriką mano sąkeliuonikų* (bendrakeleivių) *buvo įvairios „Aušra“* (ž. sąkeliuoninkas). *Bėdos tektas išvažiavo į Ameriką* J. Balčikonis (ž. tekti). *Ieškojimas laimės kaipo priežastis bėgimo į Ameriką yra neišteisinamas* V. Kudirka (ž. išteisinti). *Seniau – nesutikdavo su žmona, – tuoj Amerikon* Miežiškiai (ž. sutikti).

Labai dažnai minima, kad vyrai į Ameriką bėgo norėdami išvengti kariuomenės ar karo: *Amerikon išbėgo nuo vaisko* (kariuomenės) Lėipalingis (ž. išbėgti). *Berniokai bėgdavo Amerikon nuo saldokystos* (kariuomenės) Salakas (ž. saldokysta). *Pryš karūmenę iššveitė* (išlėkė) į Ameriką Kuršėnai (ž. iššveisti). *Karas ejo viršuo, aš ir išėjau į Ameriką* Šatės (ž. viršuo).

Bene pati dažniausia išvykimo priežastis – noras užsidirbti: *Išvažiavo į Ameriką skarbų* (turtų) *ieškot* Skaistgirys (ž. skarbas). *Iš antro karto važiavau Amerikon užsadarbuot* Vabalninkas (ž. važiuoti). *Sugalvojau, ka reik važiuoti uždarbiauti į Ameriką* Kartėna (ž. uždarbiauti). *Kam užeidavo karštinės* (didelė bėda), *tam reikėdavo lėkt į Ameriką* Ėriškiai (ž. karštinės). *Amerikoje Pranas Krukėlis visą savo gyvenimą palenkia vienam dalykui – doleriams dirbti* A. Venclova (ž. palenkėti). *Aš pabėgėsiu dvejiems trejiems metams į Ameriką pasipinigauti darbų pabaiagai* J. Tumas-Vaižgantas (ž. papinigauti).

Daugelio didžiausia svajonė – užsidirbus parsivežti į Lietuvą pinigų ir čia prasigyventi: *Teparvažiuojie [iš Amerikos], ka parsivežtų mašiną, pinigų, tai galėtų sklaidytise* Eržvilkas (ž. parvažiuoti). *Buvo toks žmogus, ans parsivežė iš Amerikos pinigų daugiau kaip proto* Žarėnai (ž. parvežti). *Iš Amerikos buvo ans parvažiavęs, dolerių parsivežė maišą* Kuliai (ž. parvažiuoti). *Jis ne mažai pasipėšęs pinigų Amerikoje* raštai (ž. papešti).

Iliustracijose randame net konkrečias sumas, kiek išvykusieji užsidirba: *Kiti Amerikofje] užvarsto* (uždirba) *po dvyleka dolerių savaitėjfel]* Lučkė (ž. užvarstyti). *Du doreliu įvairysiu* (uždirbsiu) *į valandą liuob* [Amerikoje] Kuršėnai (ž. įvairyti). *Atsivežiau pusketvirtos tūkstantės dolerių [iš Amerikos]* raštai (ž. tūkstantė). *Paržerė (parsiusdino) iš Amerikės penkis šimtus dolerių* Lėipalingis (ž. paržerti).

Išvykimui į Ameriką reikėjo pinigų, dokumentų, kelionės bilietų ir kt.: *Be pinigų Amerikos nepasieksi* Jōniškis (ž. pasiekti). *Ale ką jis ištuštino mus, išeidamas į Ameriką* Skirsnemunė (ž. ištuštinti). *Jis buvo pasidaręs popieras važiuot į Ameriką* Jurbarkas (ž. popiera). *O bilietui [i Ameriką] jis, brolis, duosiąs pinigų, nors ir šiandien, nors tuojau pat* J. Baltušis (ž. tuoju). *Brolis, išvažiuodamas į Ameriką, prižadėjo šipkartę atsiųsti* Vieksniai (ž. šipkartė).

Ką veikia lietuviai Amerikoje? Daugiausia sakinių apie sunkų darbą anglių kasyklose: *Dirbau anglėse* (ang-

lių kasyklose), *kad buvau Amerikoje* Laukuva (ž. anglė). *Reikėjo ir anglių pakasėti* [Amerikoje] Vėžuonos (ž. pakasėti). *Šimtai tūkstančių mūsų geriausių vyrų ir moterų žuvo Amerikos anglių kasyklose* spauda (ž. kasykla).

Mūsų tautiečiai dirba Amerikoje ir kitokius sunkius fizinius darbus: *Amerikoje dirbo krosniakuriu, plaukiojo laivais* A. Venclova (ž. krosniakurys). *Tada Mikas tapo laivakroviu ir dirbo šį darbą gerą savo pragyvento Amerikoje laiko dalį* raštai (ž. laivakrovys). *Ir šventą, ir šiokią [dieną] Amerike turėjau dirbt, ir dieną, ir naktį* Skirsnemunė (ž. šioks). *Į Ameriką nora lėkti, Amerike dirbsi kaip žmogų užmušęs* (sunkiai) Kuršėnai (ž. žmogus).

Pasitaiko ir lengvesnių darbų: *Jauniausias tėvo brolis Kazys mokėsis tik pradžios mokykloje, Amerikoje rašinėjo į laikraščius* V. Mykolaitis-Putinas (ž. rašinėti). *Šliūpas prakalbavo* (sakė prakalbas) *Amerikofjel]* Lučkė (ž. prakalbauti). *Dideliuose Amerikos miestuose lietuviai tankiausia siuvėjauja „Vilniaus žinios“* (ž. siuvėjauti).

Užsidirbus iš Amerikos į Lietuvą pirmiausia siunčiami pinigai: *Vienas brolis iš Amerikos pinigų atsiųsdė* Rōdūnia (ž. atsiųsdyti). *Nors Marijona jau trečiojfel] parapijojfel] skelbinasi, kad iš Amerikos tūkstantes gavusi, o piršlių kaip nēr, taip nēr* Vieksniai (ž. skelbinti). *Buvo tik dvarokas, bet kai gavo iš Amerikos tėvo mirtinės* (palikimo) *pinigų, tai dabar vyras – su ne bet kuo ir šneka* Geistarai (ž. mirtinė).

Likusieji Lietuvoje iš Amerikos gauna ir įvairiausių siuntinių. Artimiesiems atsiunčiama nuotraukų: *Brolis atsiuntė atmušą iš Amerikos* Simnas (ž. atmušas). *Drabužių: Ta skarelė atvežtinė – net iš Amerikos* Gražiai (ž. atvežtinis). *Užvėlė* (atsiuntė) *jam iš Amerikos strošną papužę* (ryšulį) *rūbų* Paringys (ž. užveltai). *Žydamušiai* (žydaudžiai) *išlėkė Amerikon ir siunčia drapanų* Užpaliai (ž. žydamušys). Įvairių daiktų: *Buvo geras dūdas iš Amerikos partraukinęs* (pargabenęs) *Kražiai* (ž. partraukinti). *Trečiadalis lietuviškų išleidimų yra pristatoma iš Amerikos* J. Tumas-Vaižgantas (ž. trečiadalis). *Kad apžiebė, tai apžiebė* (gausiai apdovanojo) *sūnus iš Amerikos. Prisiuntė, primarmino visokių gėrybių* A. Gričius (ž. apžiebtai).

Padirbėjus Amerikoje, tikimasi sau ir artimiesiems pasiturtinčio gyvenimo: *Juk į Ameriką išėjusi mums visus patvorių išauksins* (atsiųs daug pinigų) J. Tumas-Vaižgantas (ž. išauksinti). *Amerikoje per karą daugelis žmonių prabagojo* Alovė (ž. prabagoti). *Parvažiavo iš Amerikos pasirėdęs, pasipuošęs – žiedai tik tviska ant rankų* Šimkaičiai (ž. tviskėti). *Tas Amerikofjel], sako, pašlemštė* (užsidirbo) *piningo* Plateliai (ž. pašlemšti). *Brolis iš Amerikos atvažiavęs visus apžiedavo* (apdovanojo) Užpaliai (ž. apžieduoti). Tad nenuostabu, kad *Visų galvos Amerika pramuštos* V. Krėvė (ž. pramušti).

1 Viktorija Daujotytė. Pamatinis kultūros tekstas. – „Dvidešimt „Lietuvių kalbos žodyno“ tomų. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2002, p. 34.

2 Šį sakinį rasime ir žodyno leksikografiniame straipsnyje (žr. elektroninę „Lietuvių kalbos žodyno“ versiją internete adresu <http://www.lkz.lt>).

3 Jolanta Zabarskaitė. Kitoks didžiojo „Lietuvių kalbos žodyno“ skaitymas: Adalbertas Bezenbergeris, marios, pamarys, pamariškis. – „Mažoji Lietuva: paribio kultūros tyrimai“. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2012, p. 241.

4 Skliaustuose nurodomas leksikografinis straipsnis, iš kurio imtas pavyzdys

Tėsinys kitame numeryje

Lietuvoje – melomanų renesansas

Ieva Marija Mendeikaitė

Tikriausiai dabartinė Lietuvos est-rados nuskurdimo priežastis buvo okupantų draudimas atlikti džiaz muziką, nepalikta vietos bet kokiai interpretacijai, viskas ypač paaštrėjo po 1972 m. Kauno įvykių. Muzikinė Lietuvos scena pradėjo badauti, nebuvo jokių roko muzikos garsų, jokios vakarietiškos jaunimo mados bei gyvenimo būdo, saviraiška buvo smarkiai suvaržyta.

Dėl šio saviraiškos draudimo žmonės pradėjo užsidaryti savyje – bijojo klausytis muzikos, kuri neatitiko standartų, reikštis, netgi šokti, nes tai būtų laikoma nepadoria, neetiška ir „vakarietiška“ elgsena. Nuo tokio lygio ankstyvos muzikinės stagnacijos ir netobulėjimo Lietuvai buvo labai sunku pradėti eiti muzikinio išprusimo link; netgi dabar, nors ir turi talentingų naujų atlikėjų, grupių, vis tiek nepakankamai, neadekvačiai juos vertina. O būtų galėjusi, jeigu būtų suteikusi muzikai dalį savo laiko ir meilės. Deja, meilės erdvė buvo smarkiai perpildžiusi baimė. Ir ši baimė tvyrojo visur, buvo engiamas visas modernusis menas.

Veikiausiai būtų galima manyti, kad ta baimė tebeegzistuoja ir iki šių dienų, bet džiugu pastebėti, kad ilgai trukusi muzikinė stagnacija Lietuvoje pagaliau baigėsi. Šiais metais ir Vilnius, ir Kaunas tapo nuostabiomis vietomis gyventi. Bent jau dėl muzikos. Galybė naujų, Lietuvos muzikinėje scenoje dar nematytų vardų kartu su Lietuvoje jau žinomomis bei pasaulinio garso grupėmis šiais metais atvažiuoja čia koncertuoti. Tokie atlikėjai kaip Benjamin Clementine, „Future Islands“, „Motorama“, „Foals“, „Alt-J“, Robbie Williams, Michelle Gurevich, Fink, „Super Besse“, „Queen“, Sting, Roger Waters ir galybė kitų savo koncertais prisidėjo prie neatslūgstančios koncertų bangos Lietuvoje.

Prie šios bangos pakilimo Lietuvos melomanai dėkoja muzikinei agentūrai „8 Days A Week“, kuri savo ruožtu surengė puikius, daugiausiai indie rock, soul tematikos koncertus. Ši maždaug tik prieš metus Lietuvoje išgarsėjusi muzikinė agentūra užsakinėja Lietuvai, Latvijai bei Estijai legendinius atlikėjus bei remia ir apšildančiomis grupėmis padaro pamažėlę tampančias

žvaigždėmis link Lietuvos muzikinės grupės.

Melomanai Lietuvoje nenustygsta vietoje – dažnas pripažįsta, kad šitiek naujai skelbiamų koncertų datų jau gerokai nuskurdino pinigines. Vadinasi, pamažu žmonės išmoksta mylėti muziką.

Tikriausiai vienas didžiausio masto koncertų šiais metais numatytas lapkričio 17 dieną – tai legendinės roko grupės „Queen“ koncertas. Prie šio renginio organizavimo ir pakvietimo į Lietuvą smarkiai prisidėjo „Live Nation Lietuva“ – viena didžiausių Baltijos šalių koncertų rengėjų.

Į Lietuvą grupė „Queen“ atvyksta su Adam Lambert – jaunas ir talentingas amerikiečių dainininkas Adam Lambert išgarsėjo anksčiau, nei gavo „Queen“ kvietimą prisijungti. Originali grupės „Queen“ sudėtis – gitaristas Brian May, būgininkas Roger Taylor ir Adam Lambert – pirmą sykį kartu pasirodė 2009-aisiais muzikinio TV šou „American Idol“ finale. Po to jie kartu grojo „MTV Europe“ muzikos apdovanojimų ceremonijoje. Netrukus A. Lambert tapo nuolatiniu „Queen“ pasirodymų dalyviu.

„Live Nation Lietuva“ taip pat prisidėjo prie dar vieno muzikinio giganto, kompozitoriaus bei atlikėjo – „Pink Floyd“ grupės nario, legendos Roger Waters pasirodymo. Pirmąjį jo atvykimą į Lietuvą drauge su koncertu lietuviai galės išvysti Kauno Žalgirio arenoje. Legendinio roko muzikanto pasaulinių gastrolijų „Us + Them“ koncertas įvyks kitų metų rugpjūčio 26 d. Šis arenoje vyksiantis pasirodymas pretenduoja tapti visų laikų didžiausiu uždarų erdvių koncertu Lietuvoje.

Visiems, kurie nuoširdžiai myli muziką ir kurie nori ją pamilti, nuoširdžiai raginu pirkti bilietus į koncertus. Bet – į gerus koncertus!.. Subjektyvu ar objektyvu, bet geri koncertai yra tie, kurie verti jiems skirto laiko, o ne tokie, kuriuose nuolat kartojami nuvalkioti ir banalūs žodžiai ir ritmai verčia ausis kraujuoti.

Griebkite pinigines ir pirkite bilietus į „Foals“, „Pink Floyd“, „Alt-J“, o jeigu neturite laiko gyvai muzikai, tuomet pirkite vinižus, kompaktus, galų galiausiai atsidarykite *spotify* arba *youtube* ir ten klausykite legendinių atlikėjų kūrybą, kuri neapvils, o galbūt sužadins meilę muzikai ir nepasotinamą norą atrasti jos vis daugiau ir daugiau. □

2017 metų Lietuvių rašytojų draugijos premija

Atkelta iš 4 psl.

Mano darbo vadovas buvo vizituo- jantis profesorius Rimvydas Šilbajoris iš Columbus universiteto Ohio valstijoje. Disertaciją rašiau gana ilgai, nes norė- jau surinkti kuo daugiau medžiagos, ją apgyniau 1999 m., o 2003 metais pasiro- dė mano knyga „Lietuvių literatūrinis gyvenimas Vakarų Europoje 1945–1950 metais“, kurioje nemažą dalį sudaro Lietuvių rašytojų tremtinių draugijos do- kumentai ir rašytojų susirašinėjimas tuo laikmečiu. Pirmą kartą į Ameriką pa- tekau 1992 metais, kai tris mėnesius stažavausi Čikagos Ilinojaus universi- teto Lituanistikos katedroje, čia klau- siau paskaitų ir rinkau medžiagą savo darbui.

Amerikoje sutikau nemažai žmo- nių, su kuriais susirašinėjau dirbdama muziejuje, kurie siuntė savo archyvus. Tai buvo nepamirštamų dienos ir sa- vaitės, kai negalėjau atsistebėti mane priėmusių žmonių nuoširdumu ir gera- noriškumu, bendravimas su jais, jų at- siminimai atvėrė visiškai kitą išeivijos kultūros pasaulį, atskleidė, kiek daug ga- lima nuveikti lietuvybės ir lietuvių li- teratūros labui, tam skiriant savo lais- valaikį. Kai iš pradžių neturėjau kur gy- venti, savo namų Lemonte duris svetin- gai atvėrė poetė Julija Švabaitė-Gylienė. Tačiau jau po savaitės beveik trims mė- nesiams mane priėmė ir globojo svetin- ga Daulių šeima. Tada daug bendravau ir su Birute Pukelevičiute, ir Jurgiu Jankumi, kuris vėliau savo didelį ar- chyvą persiuntė į Kauną. Rašytojo An- tano Vaičiulaičio žmona Joana leido naudotis vyro archyvu, jį publikuoti. Ta- pau nuolatine Lituanistikos tyrimo ir studijų centro Čikagoje lankytoja, tyri- nėjau čia saugomus archyvų lobius. Ne- pamirštami buvo susitikimai su rašytoju Paulium Jurkum, iki šiol pamenu eks- kursiją su Algirdu Landsbergiu po lie- tuviškąjį Brooklyną New Yorke. Tų su- sitikimų, išpūdžių buvo labai daug, ir nors prabėgo jau nemažai metų, nors po to dar bene keturis kartus grįžau į Ame- riką, ta pirmoji kelionė ryškiai įsirėžė į atmintį.

Humanitarinių mokslų daktare tapote dar 1999 metais, septynerius metus vadovavo- te VDU lietuvių literatūros katedrai, 2015-ai- siais tapote profesore, nemažai metų dirba- te ir Lietuvių išeivijos institute. Kokie yra šian- dienos studentai, ką Jums reiškia pedagogi- nis darbas?

Studentams dėstau išeivijos litera- tūros kursą, literatūros kritiką, kultū- rinės žiniasklaidos kursą magistran- tams. Man labai svarbu duoti studen- tams supratimą, pagrindus, ir džiau- giuosi, kad turime tikrai žingeidų, mo- tyvuotą jaunimą. Man tenka vadovauti ir doktorantams, du iš jų jau apgynė dak- taro disertacijas. O Lietuvių išeivijos ins- titute dirbu vyresniąja mokslo darbuo- toja. Institute kaupiami ir tvarkome ar- chyvus, vykdomė mokslinius diasporos istorijos ir kultūros tyrimus, rašome ir leidžiame knygas. Esu Lietuvių išeivijos instituto leidžiamo žurnalo „Oikos. Lie- tuvių migracijos ir diasporos studijos“ vyriausiojo redaktoriaus pavaduotoja, drauge su kolegomis istorikais rengiame konferencijas, knygų pristatymus. Tiek pedagoginis, tiek ir mokslinis darbas yra susiję ir man vienodai svarbūs bei įdo- mūs.

Kokie lietuvių išeivijos rašytojai Jums pa- čiai yra įdomiausi?

Tokių yra nemažai, man asmeniškai patinka Mariaus Katiliškio, Kosto Ost- rausko, Algirdo Landsbergio, Jurgio Jankaus kūryba, stebina ir žavi Jono Meko kūrybos fenomenas. Sąrašą galima būtų plėsti dar bene dešimčia ar daugiau pavardžių, nes mūsų išeivių literatūra iš- ties stipri ir įvairialypė, ji buvo ne tik at- svara sovietmečio Lietuvos literatūrai. Lietuvių išeivijos rašytojai įtvirtino mo- dernizmą, jie mūsų literatūroje „daigi- no“ postmodernizmą, plėtė lietuvių li- teratūros ribas vakarietiškaisiais kon- tekstais.

Su Lietuvių rašytojų draugijos, kuri da- bar skyrė Jums savo premiją veikla esate gana gerai susipažinusi, tyrinėjote ankstyvąją jos veiklą, neblogai pažinojote ilgametę pirmininkę Stasę Petersonienę, kuri tikrai buvo ypatin- ga asmenybė. Kas Jums įsiminė iš šios draugijos veiklos?

Taip, teko ankstyvąja draugijos veikla nemažai domėtis ir tyrinėti. Lie- tuvių rašytojų draugija išeivijoje atliko daug svarbių darbų – nuo pat savo įsi- kūrimo Vokietijoje būrė ir telkė savo na- rius, skyrė literatūros premijas, 1947 m. išleido metraštį „Tremties metai“, vė- liau rūpinosi mirusių rašytojų raštų leidyba, kartais – ir savo narių šalpa. Man teko laimė nemažai bendrauti su Stase Petersoniene ir jos vyru, šilti pri- siminimai liko ir iš bendravimo su drau- gijos valdybos nariu Stasiu Džiugu bei kitais. Per Stasę Petersonienę, jos talką Lituanistikos tyrimo ir studijų centre su- sipažinau ir su daugeliu savanorių mo- terų. O su dailininke ir meno mecenate Magdalena Birute Stankūniene tada už- simezgusi pažintis tęsiasi iki šiol, susi- rašinėjame ir bendraujame, nemaža da- lis puikių dailininkės batikos ir tapybos ant medžio darbų papuošė mūsų naujo- jo centro patalpas, už ką esame daili- ninkei labai dėkingi.

Ką Jums reiškia apdovanojimas tokia pre- mija? Ar ši žinia buvo labai netikėta?

Taip, išties premija buvo netikėta ir ypatingai sujaudino. Kai mūsų miela ir visada laukiama Eglė Juodvalkė neseniai vėl atvažiavo ir rengiau jos susitikimą su savo studentais, net neįtariau, kad ji at- vėžė ir Lietuvių rašytojų draugijos raštą. Tik kai ji įteikė man dabar draugijos pir- mininkės pareigas einančios Stasės Pe- tersonienės dukters Daivos Petersonaitės pasirašytą raštą, išties maloniai nustebau bei iškart suabejojau, ar esu verta, nes šią premiją dažniausiai gauna rašytojai. Man tai visų mano 30 metų darbo išeivi- jos literatūros baruose įvertinimas, įro- dymas, kad pasirinktas kelias buvo tei- singas ir tai, ką darau, yra pastebima ir vertinama. Sulaukiau daug sveikinimų iš kolegų, savo bendradarbių, ypač brangūs buvo buvusių ir dabar studijuojančių studentų žodžiai.

Kas toliau Jūsų planuose, kokie darbai dar laukia?

Jau nemažai metų rengiu knygą apie JAV lietuvių ir Pasaulio Lietuvių Bendruomenės veikėją, vieną iš jos įkū- rėjų, pedagogą, ateitininką Stasį Barz- duką. Knyga beveik baigta, tikiu, kad at- einančiais metais, minint atkurtos Lie- tuvos 100-metį, ji bus išleista, o leidybai panaudosiu ir man skirtą Lietuvių ra- šytojų draugijos premiją. □

Gerb. redaktore,

„Draugo“ 2017 m. rugsėjo 23 d. šeštadieniniame priede straipsnyje „Istorinė ‘Margučio’ koncerto nuotrauka – Vilniuje“ (parengė G. M.) yra daug didelių klaidų.

Rašoma, kad „Margutyje“ „ypač populiari buvo literatūros valandė- lė ‘Pelkių žiburėlis’, kurią 1953 m. įsteigė Paulius Jurkus. Į ją buvo kviečiama rašytojo Balio Sruogos dukra Dalia Sruogaitė“.

„Pelkių žiburėlį“ pradėjo ir jam vadovavo Petras Jurkštas ir Dalia Sruo- gaitė.

Plačiau ir tiksliai apie „Pelkių žiburėlį“ aprašė Dalia Sruogaitė dr. Jono Valaičio red. knygoje „Šviesa“, psl. 373–383.

Nežinau tikslios „Margučio“ istorijos, bet tame straipsnyje gali būti ir daugiau netikslumų, kaip kad solistės pavardė buvo rašoma Anna Kas- kas, o ne Cascas. Visa tai galima pasistengus lengvai patikslinti. Tarp kit- ko, Paulius Jurkus, rašytojas, dailininkas gyveno prie New Yorko.

Būsiu labai dėkinga, kad įdėtumėte šį klaidų ištaisymą kitame „Drau- go“ šeštadieniniame priede.

Marija Paškevičienė
Downers Grove, IL

Apie skaitytojos pastebėjimus dėl rašinio „Istorinė ‘Margučio’ koncerto nuotrauka – Vilniuje“

Ačiū skaitytojai už laišką ir jos pastebėjimus.

Iš tų skaitytojos parašytų „daug didelių klaidų“ yra tik vie- na klaida: vietoj Petro Jurkšto įrašytas Paulius Jurkus. Dėl to tenka atsiprašyti.

Atkreipiame dėmesį, kad informacija surinkta iš patikimų enciklopedinių šaltinių: „Visuotinės lietuvių enciklopedijos“, bostoniškės „Lietuvių enciklopedijos“, prof. Danutės Petraus- kaitės straipsnio apie „Margutį“ Vytauto Didžiojo universite- to moksliniame žurnale „Oikos“ (nr. 104) ir Marijos Remienės straipsnio „Margutis ne kiaušinis, bet seniausia Amerikos lie- tuvių radijo programa“, išspausdinto knygoje „JAV lietuvių kul- tūros keliuose“ (2011).

Apie valandėlės „Pelkių žiburėlis“ įsteigimą rašoma straipsnyje apie Margutį „Visuotinėje lietuvių enciklopedijo- je“ (Vilnius, 2008, t. XIV, p. 269). Čia žymus išeivijos žurnalistas ir redaktorius Edvardas Šulaitis (dirbęs ir „Margutyje“) teigia, kad „1953 m. buvo įsteigta lit. valandėlė ‘Pelkių žiburėlis’, į ku- rią buvo kviečiami išeivijos kult. veikėjai D. Sruogaitė, A. Mac- kus ir kiti“. Taigi D. Sruogaitė buvo pakviesta į jau įsteigtą lit. valandėlę.

Pavardės Kaskas rašyba šiuo atveju perimta iš minėto prof. D. Petrauskaitės mokslinio straipsnio, kuriame rašoma: „Di- džiulio pasisekimo sulaukė Annos Kaskas, Polynos Stoškos, Sta- sio Liepos, Stasio Baranausko [...] koncertai“. Reikia pastebė- ti, kad pavardžių formų rašyba yra redakcijos pasirinkimo da- lykas, todėl redaguojant visada galima pataisyti.

Trumpas rašinėlis apie „Margučio“ koncerto nuotrauką pa- rašytas remiantis autoritetingais enciklopediniais informaci- jos šaltiniais, tačiau nebuvo siekiama atlikti istorinio tyrimo. Kartais tai, ką vadiname didelėmis klaidomis, yra tik skartin- gi vertinimai ar požiūriai.

Apskritai dar daug yra neapžvelgtų svarbių išeivijos isto- rijos barų, todėl vertinimai neretai yra nenusistovėję ir laukia tyrinėjimų bei patikslinimų.

Gediminas Mikelaitis